

Antal Tamás

A MAGYAR KIRÁLYI IGAZSÁGÜGYMINISZTERIUM
VLADÁR GÁBOR MEGBÍZATÁSA IDEJÉN

Antal Tamás

habilitált egyetemi docens

Szegedi Tudományegyetem

Bevezetés

A hazai igazságügyi igazgatás történetének kutatását jelentősen hátráltatja az a körülmény, miszerint az 1956. évi szabadságharc folyamán – egyben az alapítás kétszáz éves jubileuma esztendejében – a Magyar Országos Levéltárt ért találatok az ott őrzött iratok egy részét megsemmisítették. Ilyenképp a volt Magyar Királyi Igazságügyminisztérium csaknem teljes archívuma odaveszett: az 1120 iratfolyóméter 61,88-ra apadt,¹ minek következtében a működésére vonatkozóan jobbra csak közvetett forrásokból nyerhetünk érdemi adatokat. Az Igazságügyminisztérium (1972-ig hivatalosan egy szóba írva) részletes történetét sem azelőtt, sem azóta nem készítették el. Bár részeredményeket feltártak a kutatások – főként az egyes jogász professziókon keresztül, ideértve különösen a bírósági, az ügyészségi, az ügyvédségi és a közjegyzői szervezettel,² továbbá a magyar kormányok tevékenységével kapcsolatos, az utóbbi időben megszorított munkákat –, az összkép kontúrjai azonban máig homályosak.

Vladár Gábor maga is megkísérelte a téma feldolgozását, amit személyesen Mártonffy Károly kezdeményezett a Közigazgatástudományi Intézet igazgatójaként 1946-ban, s a hivatalban lévő miniszter, a később szintén tragikus sorsú Ries István is támogatta, azonban sajnálatos módon a forrásgyűjtésen nem juthatott túl: főként a centenáriumi közeli 1848/49. évi, első magyar igazságügyi tárca szervezésével, valamint általában a minisztérium belső struktúráját kialakító rendeletek egybegyűjtésével, továbbá statisztikai adatsorok összeállításával foglalkozott. Az életútjának negatív fordulatai azonban megakadályozták abban, hogy a megkezdett kutatásait befejezze vagy feldolgozza: 1962-ben az addig fellelt forrásait beköthette³ – a folytatás pedig máig várta magára.

A hanyagul csak Horthy-korszaknak nevezett interregnum negyedszázada alatt – Friedrich István kormányától Szálasi Ferenc kormányával bezárólag számítva – összesen tizenhét személy töltötte be az igazságügy-miniszteri tisztséget: Balogh György, Zoltán Béla, Bárczy István, Ferdinandy Gyula, Tomcsányi Vilmos Pál, Daruváry Géza, Nagy Emil, gr. Bethlen István, Pesthy Pál, Zsitvay Tibor, Lázár Andor, Mikecz Ödön, Nagy András,

¹ BOGNÁR 1962, 13.; GYENESEI József: *A magyar levéltári szervezet 1956-ban.* = Levéltári Szemle. 2006/3. 16–24., különösen: 20–22.; SÖLCH Miklós: *A Magyar Országos Levéltár 1956-ban.* Beszélgetés Pap Gábornéval, a Magyar Országos Levéltár nyugalmazott főosztályvezetőjével. = Levéltári Szemle 2006/3, 50–53., különösen: 52.

² BÓNIS – DEGRÉ – VARGA 1996.; MÁTHÉ 1982.; STIPTA 1998.; NÁNÁSI 2011.; CSIBI *et al.* 2004.; NAVRATIL 2014.; ANTAL 2006.; KORSÓSNÉ 2012.; ROKOLYA 2009.

³ VLADÁR 1962, 1–9. (Köszönet Révész Bélának, hogy a rendelkezésemre bocsátotta e kéziratot.)

III. ügyosztály: *Birtokrendezési és telekkönyvi osztály*. Vezetője: dr. Ozoróczy Ervin miniszteri osztályfőnök. Előadók: dr. Balogh István miniszteri osztályfőnöki címmel és jelleggel felruházott miniszteri tanácsos, dr. Salzman Géza miniszteri osztálytanácsosi címmel és jelleggel felruházott miniszteri titkár, dr. Gabona Lajos miniszteri titkár. Beosztva: vitéz Szirmay-Kalos Pál kúriai tanácselnök, dr. vitéz Kovách Elemér kúriai bíró, dr. Hofer Jenő Miklós, dr. Vághy Ferenc és dr. Török László ítélőtáblai bírák, dr. Csáka Gyula törvényszéki bíró, dr. Csáthy Ferenc törvényszéki titkár és dr. Gorove István törvényszéki jegyző.

IV. ügyosztály: *Büntetőjogi osztály*. Vezetője: dr. Agárdy Jenő kúriai tanácselnök. Előadók: dr. Gál László miniszteri osztályfőnöki címmel és jelleggel felruházott miniszteri tanácsos, dr. Krivatsy-Szűts Lajos miniszteri tanácsos, dr. Forintos György miniszteri tanácsosi címmel és jelleggel felruházott miniszteri osztálytanácsos, dr. Grosschmid Sándor és dr. Szelényi Zoltán miniszteri osztálytanácsosok, dr. Vida Lajos miniszteri titkár. Beosztva: dr. Balogh István, dr. Igó Elek és dr. vitéz Tamásy László koronaügyész-helyettesek, dr. Zombory Géza ítélőtáblai bíró, dr. Zemplén Elemér, dr. Barsy Károly és dr. Szabó Mihály törvényszéki bírák.

V. ügyosztály: *Gazdasági osztály*. Vezetője: dr. Gönye Győző miniszteri osztályfőnök. Előadók: dr. Záborszky Endre miniszteri tanácsos, dr. Loványi J. György miniszteri tanácsosi címmel és jelleggel felruházott miniszteri osztálytanácsos, dr. Budaméri Jenő miniszteri osztálytanácsosi címmel és jelleggel felruházott miniszteri titkár, dr. Bornemisza Sándor miniszteri titkár. Beosztva: dr. Rhorer István ítélőtáblai bíró, ifj. dr. Agárdy Jenő és dr. Adányi Bertalan törvényszéki bírák, Böröcz József fiúnevelőintézeti igazgató, Kovács Ödön fiúnevelőintézeti főmérnök.

VI. ügyosztály: *Börtönügyi és fiatalkorúak ügyeit intéző osztály*. Vezetője: Túry György miniszteri osztályfőnök. Előadók: dr. Fábry Gyula miniszteri tanácsos, dr. Szakall Géza és dr. Preszly László miniszteri osztálytanácsosok, dr. Pentelényi László miniszteri osztálytanácsosi címmel és jelleggel felruházott miniszteri titkár, dr. Korpásy Gyula és dr. Kozma Gyula miniszteri titkárok, vitéz Benedek Géza letartóztató intézeti központi őrparancsnok. Beosztva: dr. Liszkay Jenő és dr. Zsolnay Imre ítélőtáblai bírák.

VII. ügyosztály: *Nemzetközi jogi osztály*. Vezetője: dr. Lupkovics György kúriai bíró. Előadók: dr. Kalavszky Miklós miniszteri tanácsos, dr. Urbánszky Andor miniszteri osztálytanácsos, dr. Soós Géza és ifj. dr. Vitányi Béla miniszteri titkárok. Beosztva: dr. Acsay Tihamér, dr. Simándi Tamás és dr. vitéz Ruttkay László ítélőtáblai bírák, dr. Drágffy Miklós, dr. Tassy Miklós és dr. Benkő István törvényszéki bírák.

VIII. ügyosztály: *Bírósági, kir. közjegyzői és ügyvédi felügyeleti osztály*. Vezetője: dr. Farnos Dezső miniszteri osztályfőnök. Előadók: dr. Baltay László miniszteri osztályfőnöki címmel és jelleggel felruházott miniszteri tanácsos, dr. Dezsényi Andor miniszteri osztálytanácsos, dr. Madár Imre miniszteri osztálytanácsosi címmel és jelleggel felruházott miniszteri titkár. Beosztva: dr. vitéz Kerkápoly András ítélőtáblai tanácselnök, dr. Aknay Endre ítélőtáblai bíró, dr. Góth Gábor és dr. Dóczy Zoltán törvényszéki bírák.

IX. ügyosztály: *Magánjogi és közigazgatási jogi osztály*. Vezetője: dr. Sárffy Andor kúriai bíró. Előadók: dr. Térfy Béla miniszteri tanácsosi címmel és jelleggel felruházott miniszteri osztálytanácsos, dr. Degré Alajos miniszteri osztálytanácsosi címmel és jelleggel felruházott miniszteri titkár, ifj. dr. Bibó István, dr. Csanádi Zoltán, dr. Bedő Sándor, dr. Cseh Jenő és dr. Csorna Jenő miniszteri titkárok. Beosztva: dr. Sömjén László III. f.cs.

jelleggel felruházott ítéltáblai bíró, dr. Nyeviczkey Lóránd és dr. Szlezák Lajos ítéltáblai bírák, dr. Nagy Miklós, dr. Trócsányi László, dr. Klivényi Lajos és ifj. dr. Török Béla törvényszéki bírák.⁷

Vladár 1929-től miniszterré történt kinevezéséig a polgári jogi törvényelőkészítő (I/a. rendszámú), majd az 1938-ban egységesített *törvényelőkészítő* (I. rendszámú) ügyosztályt vezette,⁸ melynek az iktatási adatok szerint 1941-ben 2697, 1942-ben 2762, 1943-ban 2606, 1944-ben pedig 2681 darabra menő ügyforgalma volt. E beosztásban nagynevű elődei Teleszky László, Czorda Bódog, Lányi Bertalan, Tóry Gusztáv, Szász Béla, Bartha Richárd és Térfy Gyula voltak.⁹

Az osztály feladatait az alábbiak jelentették: 1. az igazságügyi törvények előkészítése; 2. megbízás alapján törvénytervezetek, indokolások, valamint rendlettervezetek kidolgozása; 3. közreműködés a más ügyosztályhoz utalt jogszabálytervezetek előkészítésében, továbbá 4. részvétel más minisztériumok jogszabály-előkészítő munkálataiban; 5. az igazságügyi törvények hatásainak, valamint 6. az igazságügyi hatóságok által a törvények hiányaira és a jogalkotásra vonatkozóan tett észrevételek figyelemmel kísérése a legiszláció szempontjából; 7. a jogegység végett szükséges igazgatási intézkedések megtétele; 8. a törvényszerkesztés célját szolgáló anyaggyűjtés és nyilvántartás, ideértve a külföldi törvényhozás nyomon követését is; 9. más miniszterek minisztertanácsi előterjesztéseinek vizsgálata igazságügyi szempontból, ha a tárgyuknál fogva nincsenek más ügyosztályhoz utalva; 10. alkotmányjogi vélemények adása; 11. a Hatásköri Bírósághoz intézett nyilatkozatok előkészítése, valamint rendelkezés a képviselőlet iránt az említett bíróság tárgyalásain; 12. az Igazságügyminisztérium könyvtárának igazgatása; 13. a törvényszerkesztési költségvetési fedezetet érintő ügyek vitele.¹⁰

Vladár Gábor minisztériumában a hivatalba lépésével összefüggően bekövetkezett fontosabb *személyi változások* a következők voltak. Bonczos Miklós igazságügyi államtitkár belügyminiszterre való kinevezésével a státusza betöltetlené vált, a helyére Farnos Dezső addigi ügyosztályvezető került. A törvényelőkészítő osztály vezetését pedig Néray Lászlóra bízta, akinek Vladár az államtitkári kintünető cím adományozását is szóba hozta egy szeptember 5-én kelt előterjesztésében.¹¹

2. Vladár Gábor miniszteri tevékenységének szemelvényei

Horthy Miklós kormányzó általi kinevezését az *Igazságügyi Közlöny* 1944. augusztusi száma közölte a személyi hírek rovatában.¹² Lakatos Géza kormányában a társai Henyney Gusztáv (külügyminiszter), Bonczos Miklós és br. Schell Péter (belügyminiszter), Reményi-Schneller Lajos (pénzügyminiszter), Rakovszky Iván (vallás- és közoktatásügyi miniszter), Csatay Lajos (honvédelmi miniszter), Jurcsek Béla (földművelésügyi és kö-

⁷ IK 1944: 1. sz. 36–37.

⁸ 11.480/1938. I.M.E. rendelet = VLADÁR 1962, 165.

⁹ VLADÁR 1962, 171–172.

¹⁰ A 20.794/1935. I.M.E. számú rendelet I/a. és I/b. pontjai.

¹¹ RÉVÉSZ 2015, 97–101.

¹² Változás a m. kir. Igazságügyminisztérium vezetésében. = IK 1944: 8. sz. 311.

zellátási miniszter), Markos Olivér (kereskedelmi és közlekedésügyi miniszter), Gyulay Tibor (iparügyi miniszter) voltak.¹³

A Magyar Távirati Iroda Antal István felmentéséről és Vladár kinevezéséről ekként tudósított augusztus 30-án: „Antal István dr. igazságügyminiszter szerdán délelőtt 10 órakor búcsúzott el az Igazságügyminisztérium tisztviselői karától. A búcsú szavait Ghyczy Dénes m. kir. igazságügyi államtitkár intézte a távozó miniszterhez kiemelve azokat a nagyon szoros kapcsolatokat, amelyek hosszú évek során összefűzték a magyar igazságszolgáltatást Antal Istvánnal. Dr. Antal István válaszbeszédében meghatott szavakkal vett búcsút munkatársaitól. Ezután Vladár Gábor dr. m. kir. titkos tanácsost, az új igazságügyminisztert, az Igazságügyminisztérium törvényelőkészítő osztályának eddigi vezetőjét üdvözlötték az ügyosztályok vezetői. Ghyczy Dénes m. kir. igazságügyi államtitkár üdvözlő beszédében hangsúlyozta, hogy azzal a szeretettel köszönti az Igazságügyminisztérium új miniszterét, amely szeretet három évtizedes munkájában összeforrasztotta a minisztériumot Vladár Gábor személyével. Dr. Vladár Gábor m. kir. igazságügyminiszter válaszában rámutatott arra, hogy a legnagyobb megnyugvást jelenti számára ezekben a sorsdöntő napokban a minisztérium tisztviselőkara részéről az irányában tanúsított szeretet, valamint az a közös erkölcsi, világszemléleti felfogás, amely őt az Igazságügyminisztérium tisztviselőkarával összefűzi. Kérte a minisztérium tisztviselőkarát, hogy felelősségteljes munkájában teljes erővel támogassa őt.”¹⁴

Az MTI híradás röviden kitért a munkásságának méltatására is többek között így írva: „a minisztériumban először a polgári jogi ügyosztályon működött, majd ennek az osztálynak vezetője lett. A jogi élet minden terére kiterjedő ismereteivel, rendkívül éles ítélőképességével és páratlan munkabíráásával hamarosan kitűnt, s a törvényelőkészítő osztály élén teljesített értékes szolgálatával pedig különösen jelentős érdemeket szerzett. 1928-ban a Kormányzó a II. osztályú Magyar Érdemkereszttel tüntette ki, 1933-ban pedig legfelsőbb elismerésben részesítette. Törvényelőkészítő munkásságában megnyilvánuló nagy értékű tudományos működéséért a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választotta.”¹⁵

Megbízata idején az általa irányított minisztérium a következő jogszabályokat tette közzé az *Igazságügyi Közlönyben*, valamint a *Magyarországi rendeletek tárában*:

- a háború folytán ügyeik ellátásában akadályozott személyek részére családba fogadással és a családi név átruházásával kapcsolatos egyes jogcselekmények megkönnyítéséről szóló 56.182/1944. I.M. számú rendelet;¹⁶
- a nem zsidó és zsidó házasságkötéseknek tilalmára vonatkozó rendelkezések végrehajtásáról szóló 79.000/1941. I.M. számú rendelet módosításáról alkotott 16.000/1944. I.M. számú rendelet;¹⁷
- a tagosítási és egyéb birtokrendezési eljárásokban alkalmazandó határjelekről szóló 58.700/1944. I.M. számú rendelet;¹⁸

¹³ BÖLÖNY 1978, 71.

¹⁴ RÉVÉSZ 2015, 49.

¹⁵ Uo.

¹⁶ IK 1944: 9. sz. 318–319.

¹⁷ IK 1944: 9. sz. 320.

¹⁸ IK 1944: 9. sz. 326.

- a honvédelmi törvény alapján kiszabott pénzbüntetések elszámolásáról szóló 48.300/1944. I.M. számú rendelet;¹⁹
- az ügyvédi kamarai választások elhalasztásáról szóló 60.674/1944. I.M. számú rendelet;²⁰
- a hites könyvvizsgálói képesítő vizsga díjának újabb megállapítása tárgyában alkotott 58.300/1944. I.M. számú rendelet.²¹

A kibocsátott rendeletek mellett továbbiak is készültek, azonban a hivatalos, nyilvános kihirdetésük nem történt meg. Például a 34.165/1944. I.M.E számú rendeletében Vladár a minisztérium feladatkörébe tartozó ügyek felülvizsgálatáról intézkedett. Ezt a tevékenységet az elnöki és az I. ügyosztály tekintetében személyesen Vladár Gábor, a II., III., V., VI., VII. ügyosztályokra vonatkozóan Ghyczy Dénes államtitkár, a VIII. és IX. ügyosztályok esetében Farnos Dezső államtitkár, a IV. ügyosztályra nézve pedig megosztva Vladár és Farnos végezte.²² Hogy a 'felülvizsgálat' mit takart, pontosan nem ismert; elképzelhető, hogy az új miniszter az 1944-ben addig végzett igazságügyi igazgatás – különösen a német megszállástól augusztus végéig terjedő időszak – törvényességi revízióját szándékolta elvégeztetni.

A minisztertanácsi jegyzőkönyvekből megtudható, hogy a hitbizományokhoz tartozó vagyontárgyak egy részének a hitbizományi kööttség alóli feloldása érdekében is készült egy igazságügyi rendelettervezet, ám ténylegesen nem vált jogszabállyá.²³ A hazai hitbizományi rendszer megszüntetése 1945-ben és 1949-ben valósult meg.²⁴ Egyéb forrásokból ismert, hogy Vladár személyesen, valamint Lupkovics György ügyosztályvezető közben jöttével járt el október 9. és 12. között számos politikai fogoly szabadon bocsátása érdekében, amely miniszteri titkos normatív döntéseket (utasításokat) igényelt, csakúgy, mint a szélsőjobboldali sajtó betiltása és a baloldali sajtó engedélyezése végett alkotott – szövege szerint eddig ismeretlen – rendelete, mely a 'kiugrási kísérlet' előtti utolsó, 1944. október 14-én tartott kormányülés napirendjén szerepelt. Érdekes, hogy az utóbbiról a visszaemlékezéseiben nem írt.²⁵

A minisztertanács szeptember 27-i ülésén a kereskedelmi és közlekedésügyi miniszterrel egyetértésben szintén Vladár adta elő a zsidók üzleti, üzemi áru- és anyagkészleteinek, valamint más vagyontárgyainak felhasználása céljából fogalmazott rendelettervezetet, amelyet a kormány tagja el is fogadtak: 3520/1944. M.E. számon jelent meg.²⁶ A szeptember 13-i ülésen pedig számos igazságügyi személyi kérdésben: ítélőbírói és ügyészi állások betöltésében született döntés.²⁷ Ezek végrehajtása *de facto* valószínűleg nem történt meg.

Vladár Gábor megbízatása idején az Igazságügyminisztérium is költségvetési hiánnyal küzdött. Mind az 1944. szeptember 6-án, mind a 27-én tartott minisztertanácsban felmerült

¹⁹ IK 1944: 9. sz. 328.

²⁰ IK 1944: 9. sz. 329.

²¹ IK 1944: 9. sz. 330.

²² IK 1944: 9. sz. 331.

²³ MOL Mt. jkv. 1944. szeptember 6.: 6. pont.

²⁴ A hazai hitbizományokról lásd az 1936: XI. tc.-et, az 1945: VI. tc.-et és az 1949: VII. tc.-et!

²⁵ RÉVÉSZ 2015, 121–126.; Új Magyar Életrajzi Lexikon, 6. kötet, 1272–1273.; Vö. VLADÁR 1997, 234–235.

²⁶ MOL Mt. jkv. 1944. szeptember 27.: 35. pont; IK 1944: 9. sz. 326.

²⁷ MOL Mt. jkv. 1944. szeptember 13.: 5. pont.

a póthitel igénylésének szükségessége. A részletes indokolás szerint a minisztériuma folyó évi költségtervezetének (előirányzatának) a „büntetőbírói határozatok végrehajtása” című alfejezetébe kérte 347.000 pengő utólagos felvételét, mivel a szegedi királyi kerületi börtönben működő kenderfeldolgozó üzem részére 1943-ban és 1944-ben beszerzett korszerű fonógépek árának kifizetése után a tárca költségvetése „csaknem teljesen kimerült”. A kormány tagjai hozzájárultak a kért összeghez, ami egyébként megegyezett az említett berendezések vételárával.²⁸

Bár Vladár a szeptember 1-jei minisztertanácsban hangoztatta, miszerint a kormány céljainak elérése érdekében lényeges volt „a hivatali kötelességteljesítés fokozása, a köz-hivatali rend és fegyelem legmesszebbmenő megtartása”,²⁹ a Harmadik Birodalommal való szembe fordulás – jórészt a német titkosszolgálat hatékony hírszerzése, valamint a magyar vezérkar némely tisztjeinek árulása miatt – kudarccal végződött.³⁰ A Szálasi-kormány ki-nevezésével október 16-án Vladár Gábor miniszteri megbízatása is megszűnt. Kodifikátori munkássága, minisztériumba berendelt kúriai bírói szolgálata és igazságügy-minisztersége után – hatvanhárom évesen – a mellőztetés, majd a számkivetettség megpróbáltatásai következtek szomorú osztályrészül.

3. Az igazságügyi igazgatás egyéb szervei

E történelmi korszakban is többet jelentett a magyar igazságügyi igazgatás, mint csupán a szakminisztériumot. Ennek a közigazgatási területnek volt része a bíróságok megosztott adminisztratív (ügyviteli, ügykezelési) felügyelete, amelyet elsősorban az ítélőtáblai elnökök végeztek 1891 óta,³¹ illetve részben a bírákkal függött össze az Egységes Bírói és Ügyvédi Vizsgabizottság is, amely e formájában az 1913. évi LIII. tc.-ben jelent meg először. A bírósági végrehajtói vizsgabizottságok királyi törvényszékeként szerveződtek (1871: LI. tc.), az igazságügyi segédhivatali tisztviselői vizsgálóbizottságok pedig az ítélőtáblák székhelyein működtek (43.600/1911. I.M., 27.577/1934. I.M.). Az ügyészség törvényességi felügyelete az 1871. évi XXXIII. tc. s az 1890. évi XXV. tc., az ügyvédi kamarák főfelügyelete az 1874. évi XXXIV. tc. s az 1937. évi IV. tc., a közjegyzői kamaráké pedig az 1874. évi XXXV. tc. s az 1930. évi IV. tc. szerint alakult.

Az országos büntetőintézetek: a törvényszéki s a járásbírói fogházak, a kerületi börtönök és fegyházak, illetve a közveszélyes munkakerülők dologházai azok felügyelő hatóságai (1913: XXI. tc.) önálló büntetés-végrehajtási szakfeladatokat láttak el. Ezekhez kötődtek még a Rabmunkások Biztosítási Alapja (1907: XIX. tc., 29.300/1913. I.M.), a budapesti Országos Börtönügyi Múzeum (5900/1910. I.M., 27.475/1922. I.M.) s az egyéb bűnügyi múzeumok (20.001/1908. I.M., 20.002/1908. I.M.). Az Igazságügyi Országos Megfigyelő- és Elmeógyógyintézet (9052/1906. I.M.), az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal (24.300/1908. I.M.), az Igazságügyi Orvosi Tanács (1890: XI. tc., 35.320/1891.

²⁸ MOL Mt. jkv. 1944. szeptember 6.: 7. pont, szeptember 27.: 34. pont.

²⁹ MOL Mt. jkv. 1944. szeptember 1.: 26. pont.

³⁰ VLADÁR 1997, 235–245.; PÖLÖSKÉI – GERGELY – IZSÁK é. n. 170–171. (A hivatkozott fejezet Gergely Jenő munkája.); L. NAGY 1995, 247–249.

³¹ ANTAL 2014, 64–66., 107–125.

I.M.), az Országos Vegyészeti Intézet (2146/1897. I.M.), a Fiatalok Országos Fogháza Nyíregyházán (27.300/1909. I.M., 56.000/1913. I.M.), a fiatalok ún. felügyelő hatóságai (Fogházmisszió, Orvoslélektani Laboratórium, Pályaválasztási Tanácsadó Iroda, Munkaközvetítő Iroda; 1908: XXXVI. tc., 1913: VII. tc., 27.400/1909. I.M.), valamint a szerződéses viszonyban lévő magán javító- és nevelőintézetek (Püspöknádasd, Rákospalota, Esztergom, Dunaalmás, Kecskemét, Budapest), továbbá az 1878. évi V. tc.-en (a Csemegi-kódexen) alapuló állami nevelő- és átmeneti otthonok (Aszód, Rákospalota, Budapest, Cegléd, Székesfehérvár) ugyancsak igazságügy-miniszteri ellenőrzés alá tartoztak.

A táppénzigénylők keresőképzetlensége kérdésében döntő bizottság (2200/1934. M.E.), az Országos Ügyvédi Gyám- és Nyugdíjintézet (1908: XL. tc.), a Kir. Közjegyzők és Közjegyzőjelöltek Nyugdíjintézete (1930: IV. tc.), a M. Kir. Jogügyi Igazgatóság (3530/1928. M.E., 40.100/1936. I.M.), a Birtokrendező Mérnökvizsgáló Bizottság (34.700/1935. I.M.), az Országos Hitelvédő Egylet s annak kamarakerületi szervei (Budapest, Debrecen, Pécs, Szeged; 1410/1926. M.E.), a védett birtokok felett közfelügyeletet gyakorló helyi bizottságok (14.000/1933. M.E.), nemkülönben az Országos Földbirtokrendező Alap (1920: XXXVI. tc., 1931: XXXV. tc.), a Tagosítási Állami Alap (60/1909. I.M., 5000/1928. I.M.), a Külön-eljárási Alap (1925: VIII. tc.) és a gazdaadósságok rendezésének megkönnyítésére létesült alapok (14.000/1933. M.E.) szintén az igazságügyi kormányzat speciális szervei voltak.³²

³² Mindezekről részletesen ír MEZNERICS – TORDAY 1937, 407–430.